

OŠPICE- ALGORITEM UKREPANJA

1 UVOD

1.1 Povzročitelj

Virus ošpic, ki spada v družino Paramyxoviridae, rod Morbilli-virus.

1.2 Inkubacija

Znaša okoli 10 dni z razponom od 7 do 18 dni med časom izpostavljenosti in pojavom povišane telesne temperature; povprečni interval od izpostavljenosti do pojava izpuščaja znaša 14 dni, redko tudi od 19-21 dni.

1.3 Obdobje kužnosti

Okužene osebe postanejo kužne 1-2 dni pred pojavom prvih bolezenskih znakov (3-5 dni pred pojavom izpuščaja) in ostanejo kužne do 4 dni po pojavu izpuščaja. Osebe z oslabljenim imunskim sistemom, lahko viruse izločajo do konca bolezni.

1.4 Dovzetnost za okužbo

Vsi ljudje, ki ošpic niso preboleli ali niso bili popolno cepljeni proti ošpicam, so dovzetni za okužbo.

Popolno cepljene so osebe, ki so prejele dva odmerka cepiva proti ošpicam in otroci pred vstopom v šolo, ki so bili cepljeni z enim odmerkom.

Oseba se smatra kot zaščitena proti ošpicam, če ima:

- pisno dokazilo o cepljenju z dvema odmerkoma cepiva proti ošpicam* ali
- zdravstveno dokumentacijo o prebolelih ošpicah ali
- laboratorijski dokaz o prisotnosti specifičnih IgG protiteles proti virusu ošpic ali
- je rojena pred letom 1960.

* Otroke pred vstopom v šolo, ki so cepljeni z enim odmerkom cepiva proti ošpicam, smatramo kot zaščitene proti ošpicam.

1.5 Epidemiološka situacija

Bolezen je razširjena po vsem svetu. Slovenija relativno dobro obvladuje ošpice z visokim deležem cepljenih proti ošpicam.

1.6 Klinični znaki

Ošpice so akutna, zelo nalezljiva virusna bolezen, za katero je značilna vročina, kašelj, nahod, vnetje veznic in značilen izpuščaj. Ta se pojavi od tretjega do sedmega dneva bolezni najprej na obrazu, nato se razširi po telesu, traja 4–7 dni. Zapleti bolezni se lahko kažejo kot vnetje srednjega ušesa, pljučnica, driska in vnetje možganskega tkiva. Smrtni izid bolezni je relativno redek. Inkubacijska doba pri ošpicah znaša okoli 10 dni. Bolniki postanejo kužni štiri dni pred pojavom izpuščaja in ostanejo kužni do štiri dni po pojavu izpuščaja.

1.7 Način prenosa

Ošpice se prenašajo aerogeno, s kužnimi kapljicami, z neposrednim stikom z izločki dihal okužene osebe, redkeje s posrednim prenosom preko sveže kontaminiranih predmetov. Največje tveganje za okužbo z virusom ošpic imajo osebe, ki so bile v stiku z bolnikom v času štirih dni pred pojavom izpuščaja in štirih dni po pojavu izpuščaja in proti ošpicam niso zaščitene. To so osebe, ki proti ošpicam niso bile cepljene ali so bile cepljene nepopolno, le z enim odmerkom, ošpic niso prebolele in so rojene med letom 1960 in letom 1972. Te osebe morajo biti cepljene proti ošpicam čim prej, da se okužba prepreči.

1.8 Potrditev diagnoze

Diagnozo postavimo na osnovi klinične slike, potrebna je laboratorijska potrditev bolezni .

Serološke rezultate je potrebno interpretirati glede na cepilni status.

1.9 Laboratorijski kriteriji

Pri vseh obolelih odvzamemo material za mikrobiološke preiskave. Kužnine odvzame izbrani zdravnik, infektolog ali epidemiolog v okviru epidemiološke preiskave.

2 UKREPI ZA PREPREČEVANJE IN OBVLADOVANJE

2.1 Splošni preventivni

Splošni preventivni ukrepi v smislu izobraževanja splošne javnosti o pomenu visoke precepljenosti proti ošpicam.

2.2 Specifični preventivni

Najpomembnejši preventivni ukrep je cepljenje.

V Sloveniji je bilo obvezno cepljenje proti ošpicam uvedeno leta 1968. Drugi odmerek je bil uveden v program že v letu 1974 oziroma leta 1978. Od leta 1990 pa so otroci praviloma cepljeni proti ošpicam z dvema odmerkoma kombiniranega cepiva proti ošpicam, mumpsu in rdečkam, prvi odmerek prejmejo od dopolnjenih 12 mesecev, drugega pa ob vstopu v šolo.

Po prvem odmerku cepiva se pri več kot 95% cepljenih razvije verjetno doživeljska imunost, drugi odmerek poveča nivo imunosti na 99% cepljenih.

Cepivo proti ošpicam, aplicirano do 72 ur od izpostavljenosti ošpicam, lahko zaščiti izpostavljene dovzetne osebe pred ošpicami.

2.3. Kontakti

Bolnik je kužen 4 dni pred pojavom izpuščaja in še 4 dni po pojavu izpuščaja. Kontakti: osebe, ki so bile neposredno izpostavljene obolelemu v obdobju 4 dni pred pojavom izpuščaja in 4 dni po pojavu izpuščaja (osebe, ki so si delile isti prostor z obolelim -ista soba, isti dom, šola, vrtec, avtobus, čakalnica, ambulanta, letalo...) ali so bile na teh področjih do 2 uri po prisotnosti obolelega; v primeru pojava obolelega v vrtcu ali šoli se, smatrajo za kontakte vsi, ki obiskujejo isto šolo, vrtec.

Vsi kontakti starejši od 12 mesecev, ki nimajo dokazila o imunosti proti ošpicam ali dokazila, da so bili cepljeni z dvema odmerkoma cepiva*), morajo biti cepljeni z OMR cepivom (razen osebe rojene pred letom 1960, ki imajo po podatkih seroepidemioloških študij v Sloveniji v letih 1998 in 2000, večinoma zaščitna IgG protitelesa proti ošpicam). Kontakti, ki še niso bili cepljeni, dobijo 2 odmerka v razmaku vsaj 1 meseca; tisti, ki so bili cepljeni le z enim odmerkom pa prejmejo 1 odmerek cepiva.

Cepljenje proti ošpicam je lahko učinkovita poekspozicijska zaščita, če cepljenje kontaktov izvedemo znotraj 72 ur od izpostavljenosti. Cepljenje izvedemo tudi, če je minilo že več kot 72 ur od izpostavljenosti (tudi če je oseba v inkubaciji ali je že prebolela ošpice, pa tega ne ve).

Osebe rojene leta 1972 in kasneje so po našem programu cepljenja predvidoma prejele dva odmerka cepiva proti ošpicam (cepljenje uvedeno v program leta 1968, drugi odmerek pa 1979, za otroke ob vstopu v šolo).

Pri dojenčkih starih od 6 do 10 mesecev cepimo z enim odmerkom monovalentnega cepiva (če tega ni, se cepljenje izvede z OMR). V primeru cepljenja pred 10 mesecem starosti (z monovalentnim ali OMR cepivom) prejmejo otroci drugi odmerek

OMR cepiva v starosti 12 do 15 mesecev (vsaj 1 mesec po prvem odmerku), tretji odmerek pa pred vstopom v šolo.

Otroke-kontakte od dopoljenih 10 mesecev starosti do dopoljenih 12 mesecev starosti cepimo z enim odmerkom OMR (drugi odmerek cepiva prejmejo pred vstopom v šolo).

Dovzetni kontakti, ki niso bili cepljeni znotraj 72 ur od izpostavljenosti (tudi osebe, ki cepljenje odklanjajo ali imajo zdravstvene razloge za opustitev cepljenja), morajo biti izključeni iz kolektiva od 5.-21. dneva po izpostavljenosti. Izključitev ni potrebna pri osebah, ki imajo dokazilo, da so v preteklosti že prejele en odmerek cepiva.

*Otroke pred vstopom v šolo, ki so cepljeni z enim odmerkom cepiva proti ošpicam, smatramo kot zaščitene proti ošpicam, vendar v primeru stika z ošpicami prejmejo drugi odmerek cepiva predčasno, ne glede na starost.